

אוניברסיטת תל אביב

בית הספר לעבודה סוציאלית ע"ש בוב שאפל

טיפול באנשים על הרצף הפסיכוטי: התבוננות בחוויה ומשמעויותיה
Treating people on the psychotic continuum: observing and understanding the
experience
 תוכנית מ.א.

מרצות: ד"ר סנדרין ברנר דז'יאן

ד"ר רננה שטנגר אלרן

מועד הקורס: יום שני 16:30-18:00, סמסטר ב'

שעת קבלה: בקביעה מראש

דוא"ל: sanddjian@gmail.com , renana.elran@mail.huji.ac.il

תיאור הקורס:

עובדים סוציאליים במסגרות שונות פוגשים מקבלי שירות המתמודדים עם הפרעות פסיכיאטריות על הרצף הפסיכוטי, באים במגע עם מציאות חייהם בקהילה ובאשפוז במצבים של החרפה, וכן מתוודעים לשאיפותיהם ותקוותיהם לעתיד. לפיכך ישנו צורך לקבל יותר ידע וכלים, המבוססים על ידע מקצועי ועל ידע מניסיון, על מנת להבין מהו משבר פסיכוטי, וכיצד ניתן לטפל באנשים החווים אותו.

הקורס יעסוק במודלים שונים של המשגה וטיפול בפסיכוזה כפי שהתקיימו במערכת הפסיכיאטרית מאז תחילת המאה ה-20: המודל הפסיכודינאמי ומודלים חלופיים שהומשגו הן על ידי אנשי מקצוע והן מתוך ידע מניסיון אישי. הקורס יציע מפגש אנושי ומקצועי עם תופעת וחויית הפסיכוזה וישלב בין ידע תיאורטי לתיאורי מקרה תוך הדגשת סוגיות טיפוליות שונות המהוות אתגר בפני אנשי המקצוע הפועלים בתוך מסגרות אשפוז ובקהילה. כמו כן, הקורס יעסוק בשאלת ההחלמה והשפעתה הרבה, הן על ההמשגות השונות של פסיכוזה והן על עיצוב והתנהלות מערכות הטיפול הקיימות.

הגישות השונות שנפגוש מבקשות לשנות את השיח ואת הפרקטיקה בעבודה עם אנשים במצבים פסיכויטיים ולקדם חברה יותר חומלת שיכולה להכיל שונות ומגוון חוויות אנושיות.

שיטות לימוד:

הרצאות ודיונים בכיתה, קריאה של החומר הביבליוגרפי, הצגת דוגמאות מטיפול בכיתה.

חומר קריאה:

מאורגן על פי שיעורים - קריאת חובה וקריאה נוספת

מטלות הקורס:

1. נוכחות חובה בשיעורים.

2. קריאת חומר ביבליוגרפי + הגשת 3 רפלקציות על חומר הקריאה במהלך הקורס - הגשת רפלקציה במייל לפני השיעור הרלוונטי. **רפלקציה 1** - על אחד מחומרי הקריאה בנושא החוויה הפסיכוטית. **רפלקציה 2** - על אחד מחומרי הקריאה על גישות דינאמיות לפסיכוזה. **רפלקציה 3** על אחד מחומרי הקריאה בנושא ידע מניסיון. השתתפות בדיונים בכיתה המבוססים על חומר הקריאה
4. עבודת סיום בזוגות

נוכחות:

הנוכחות בשיעורים הינה חובה. סטודנט/ית שיעדר/תיעדר מהקורס יותר מ-3 פעמים, תופסק השתתפותו/ה בקורס. בקורסי הפרקטיקום לא תותר היעדרות מעבר לפעמיים בכל סמסטר. סטודנט/ית שיעדר/תיעדר מעבר לפעמיים, הקורס לא יוכר.

הרכב הציון:

רפלקציות – 10%
עבודה מסכמת - 90%

על העבודה:

העבודה תוגש בזוגות.

- תארו מקרה של אדם המתמודד עם פסיכוזה - על בסיס אדם שטיפלתן בו (תוך טשטוש פרטים מזהים), או על בסיס דמות בסרט (בדיוני או דוקומנטרי) או דמות בספר (בדיוני או אוטוביוגרפי).
- בחרו בשתי נקודות מבט תיאורטיות על מנת לדון במקרה שתיארם (אחת מן התיאוריות הפסיכודינמיות / גישה משפחתית-מערכתית / גישה רגישת תרבות / גישה מבוססת ידע מניסיון). יש להשתמש לפחות ב-3 פריטים ביבליוגרפיים על מנת לתאר את הגישות.
- התייחסו אל הקשיים ואל הטיפול דרך שתי נקודות המבט שבחרתם וכן אל הדומה והשונה בין שתי הגישות - כיצד תמשיג על אחת מהגישות את הפסיכוזה, ואיזו משמעות היא תקבל בכל גישה? מה תדגיש כל אחת מהגישות? מה תהיה אופי ההתערבות הטיפולית? מדוע בחרתם בגישות אלו?

קריטריונים להערכת העבודה

1. היענות להוראות בנוגע למבנה ותוכן העבודה
2. הצגת הבנה לחומר התיאורטי שנלמד בקורס
3. הצגת התכנים בצורה קוהרנטית, יצירתית ומעניינת

היקף העבודה: 8 עמודים

מועד הגשת העבודה: 30.7.2023

פורמט להגשת העבודה

יש להגיש את העבודה דרך המודל. יש להשתמש בפונט דוד 12, רווח כפול בין השורות, שוליים 2.5 ס"מ מכל צדדי הדף. יש למספר את העמודים. על דף השער יש לציין בנוסף לכותרת העבודה את שם הקורס, שם המרצה, מספרי ת.ז., טלפונים ודואר אלקטרוני לבריורים.

תכנית הלימודים

1. הכרות, ציפיות, תכנית קורס - 13.3.2023
- מהי פסיכוזזה?
  - הפחד משיגעון

2. האבחנה - 20.3.2023
- התבוננות על השתנות הקטגוריה "סכיזופרניה"
  - קטגוריה או רצף?

חומר קריאה (פריטים המסומנים בכוכבית הם קריאת חובה)

* McWilliams, N. (2015). More simply human: on the Universality of Madness. *Psychosis*, 7:1, 63-71, doi: [10.1080/17522439.2014.885557](https://doi.org/10.1080/17522439.2014.885557)

קריאה נוספת:

Ophir, O. (2022). *Schizophrenia: an unfinished history*, John Wiley & Sons.

Lebowitz, M.S. & Ahn, W.K. (2014). Effects of biological explanations for mental disorders on clinicians' empathy. *Psychological and Cognitive Sciences*, 111 (50), 17786–17790.

Lewis, B. (2006). *Moving beyond Prozac, DSM, and the new psychiatry*. Ann Arbor: University of Michigan Press.

3. מפגש עם פסיכוזזה - 27.3.2023, 17.4.2023, 24.4.2023
- החוויה הפסיכוטית בגוף ראשון - סיפורים ולא סימפטומים
  - סרט: Take these broken wings
  - התמודדות אישית וחברתית עם החוויה

חומר קריאה (פריטים המסומנים בכוכבית הם קריאת חובה)

*Waddingham, R. (2013). Symptom or experience: does language matter?, *Mad in America*, Retrieved from:

<https://www.madinamerica.com/2013/08/does-language-matter/>

(קיים תרגום לעברית)

*Kanary Nikolova, J. (2020). Beyond diagnosis – understanding psychosis. Retrieved from:
<https://medium.com/beyond-diagnosis-the-anoiksis-chronicles/beyond-diagnosis-making-sense-of-psychosis-e32a6aeae308>

(קיים תרגום לעברית)

מובאות מתוך טקסטים בגוף ראשון:

*Lauveng, A. (2012). *A road back from Schizophrenia: A memoir*. New York: Skyhorse Publishing.

4. גישות פסיכודינאמיות - המשגות והתערבויות - 1.5.2023, 8.5.2023, 15.5.2023

- המשגות של פסיכוזה בגישות פסיכודינאמיות

- סוגיות בטיפול פסיכודינאמי בפסיכוזה: יצירת קשר טיפולי, חיפוש משמעות, העברה והעברה

נגדית, הטיפול כמפגש אנושי חי

חומר קריאה (פריטים המסומנים בכוכבית הם קריאת חובה)

*Karon, B.P. (2003). The tragedy of schizophrenia without psychotherapy. *The Journal of the American Academy of Psychoanalysis and Dynamic Psychiatry*, 31(1), 89-118. doi:
[10.1521/jaap.31.1.89.21931](https://doi.org/10.1521/jaap.31.1.89.21931)

*Hinshelwood, R. D. (2004). What's it like? In: *Suffering insanity: Psychoanalytic essays on psychosis* (pp. 47-106). London: Brunner-Routledge.

קריאה נוספת:

Karon, B.P. (1992). The fear of understanding schizophrenia. *Psychoanalytic Psychology*, 9(2), 191–211. doi: 10.1037/h0079355

ארד, ג' (2009). התייחסות לבקשות קונקרטיים של מטופלים הסובלים מסכיזופרניה כרונית בפסיכותרפיה באוריינטציה דינמית. שיחות, כ"ד, 57-69.

דרזנין, א' (1993). הפרעות במהלך החשיבה ובצורתה בסכיזופרניה ומשמעותם הדינמית. שיחות, ז', 184-193.

Freud, S. (1924). The loss of reality in neurosis and psychosis. *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud*, 19, 181-188.

Ogden, T. H. (1980). On the nature of schizophrenic conflict. *International Journal of Psycho-Analysis*, 6, 513-533.

Searls, H.F. (1961). Phases of patient therapist interaction in the psychotherapy of chronic schizophrenia. *British Journal of Medical Psychology*, 34, 169-193.

Searles, H. F. (1961). Schizophrenic communication. *Psychoanalytic Review*, 48A(1), 3-50.

Winnicott, D. W. (1962). Ego integration in child development. In: *Maturational processes and the facilitating environment: Studies in the theory of emotional development* (pp. 56-63). London: Karnac Books

5. ידע מניסיון והתערבויות - 5.6.2023, 29.5.2023, 22.5.2023
 - הזכות להשתגע: תנועת המחאה של יוצאי המערכת הפסיכיאטרית
 - הערך של ידע מניסיון אישי
 - רשת שומעי הקולות ועזרה עצמית

חומר קריאה (פריטים המסומנים בכוכבית הם קריאת חובה)

*Toiko, T. (2015). Becoming an expert by experience: An analysis of service users' learning process. *Social work in Mental Health*, 14(3), 292-312.

*Severo, R. (1978, December 11). Mental patients seeking a voice in determining their therapies. *New York Times*. Retrieved from:
<https://www.nytimes.com/1978/12/11/archives/mental-patients-seeking-a-voice-indetermining-their-therapies.htm>

*Romme, M. & Morris, M. (2013). The recovery process with hearing voices: accepting as well as exploring their emotional background through a supported process. *Psychosis*, 5(3), 259- 269.

קריאה נוספת:

Grundman, S.H., Edri, N. & Stanger Elran, R. (2020). From lived experience to experiential knowledge: a working model. *Mental Health and Social Inclusion*, 25(1), 23-31. doi: [10.1108/MHSI-06-2020-0041](https://doi.org/10.1108/MHSI-06-2020-0041) - (קיים תרגום לעברית באתר יספרא)

Scrutton, A. (2017). Epistemic injustice and mental illness. In: I. J. Kidd, I.J., Medina, J., & Pohlhaus, G. Jr. (Eds.). *The Routledge handbook of epistemic injustice* (pp. 347-355). London: Routledge.

Porter, R. (1985). The patient's view: doing medical history from below. *Theory and society*, 14, 175–198.

Bacopoulos-Viau, A. & Fauvel, A. (2016). The patient's turn: Roy Porter and psychiatry's tales. *Medical History*, 60 (1), 1–18.

Beyond possible: how the hearing voices approach transforms lives. Retrieved from:
<https://www.youtube.com/watch?v=Qk5juEgi1oY&t=15s>

Corstens, D., & Longden, E. (2013). The origins of voices: links between life history and voice hearing in a survey of 100 cases. *Psychosis*, 5(3), 270–85.

Longden, E., Corstens, D., & Dillon, J. (2013), Recovery, discovery and revolution: The work of Intervoice and the hearing voices movement. In: Coles, S., Keenan, S., & Diamond, B., (Eds.), *Madness contested: Power and practice* (pp. 161-180).
 Ross-on-Wye: PCCS Books.

Chabasinski, T. (2012). The history and future of our psychiatric survivor movement. *Mad in America*, Retrieved from:
<https://www.madinamerica.com/2012/08/the-history-and-future-of-our-psychiatric-survivor-movement>

Reaume, G. (2002). Lunatic to patient to person: nomenclature in psychiatric history and the influence of patients' activism in North America. *International Journal of Law and Psychiatry*, 25(4), 405–426.

McLean, A. (2010). The mental health consumers/survivors movement in the United States. In: Scheid, T.L., & Brown, T.N. (Eds.). *Handbook for Study of Mental Health: Social Contexts, Theories and Systems* (pp. 461-477), New York: Cambridge University Press.

Roberts, G. (2000). Narrative and severe mental illness: what place do stories have in an evidence-based world? *Advances in Psychiatric Treatment*, 6, 432-441.

Wang, S. (2017). Do patients who hear voices have the right to refuse psychiatric medicine? A growing movement says yes. *STAT*. Retrieved from:
<https://www.statnews.com/2017/07/13/hearing-voices-mental-illness>

- פסיכזזה מנקודת מבט בין-תרבותית בישראל

חומר קריאה (פריטים המסומנים בכוכבית הם קריאת חובה)

*מרגולין, י', ויצטום, א' (2009). תסמונות נפשיות תלויות-תרבות בישראל. פסיכיאטריה, 13, 16-27.

קריאה נוספת:

מנוחין, ס', אליצור, י' (1992). מיסוד השיגעון: משפחות, טיפול וחברה. ירושלים ותל-אביב : הוצאת שוקן.

7. החלמה - 19.6.2023

- בסיס מחקרי לפוטנציאל ההחלמה מפסיכזזה

- סיפורי החלמה

- היבטים שונים של החלמה

חומר קריאה (פריטים המסומנים בכוכבית הם קריאת חובה)

*Deegan, P.E. (2002). Recovery as a self-directed process of healing and transformation. *Occupational Therapy in Mental Health*, 17(3-4), 5–21.

קריאה נוספת:

Blanch, A., Fisher, D., Tucker, W., Walsh, D., & Chassman, J. (1993). Consumer practitioners and psychiatrists share insights about recovery and coping. *Disability Studies Quarterly*, 13(2), 17-20.

Chamberlin, J. (1998). Confessions of a noncompliant patient. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 36 (4), 49–52.

Deegan, P. (1996). Recovery as a journey of the heart. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 19(3), 91–97. doi: 10.1037/h0101301

Gordon, R. (1979). Reflections on curing and healing. *The Journal of Analytical Psychology*, 24(3), 207–217.

Jacobs, Y., & Cornwall, M.W. (2019). Soteria: Reflections on “being with” finding one’s way through psychosis. *Journal of Humanistic Psychology*, 59 (5), 681–685.

Liggins, J. (2018). Healing the heart of recovery. *International Journal of Social Psychiatry*, 64 (7), 660–667.

McCranie, A. (2011). Recovery in mental illness: The roots, meanings, and implementations of a 'new' services movement. In: Pilgrim, D., Rogers, A., & Pescosolido, B. (Eds.) *The SAGE Handbook of Mental Health and Illness* (pp. 471-489). London: Sage Publications Ltd.